

jeg nok se at faae den i anden, og kan jeg ikke faae den der, faar jeg den nok i tredie. Det svækker Retsbevidstheden i Landet, og jeg undlader ikke at fremhæve, at Noget af det, der har svækket Retsbevidstheden i Landet, har svækket denne og Lilliden til Domstolene, er den mærkelige Uoverensstemmelse, man nu ofte ser mellem Underrets-, Overrets- og Højeretsdommen i samme Sag; det vil Enhver indbrømme mig, at det ofte gjør et uhyggeligt Indtryk, da Præmisserne egentlig ikke siges, hvori det kan ligge, at Forskjellen er saa stor, som den er. Jeg kunde ønske, at faae Retsvæsenet saaledes ordnet, at der kun i visse Tilfælde var, hvad man kalder Røksationsretter, at Sagen vistes tilbage til gjen- tagen Prøvelse hos samme Ret, istedetfor at skulle paafjendes af en ny Ret. Denne Betragtning staar i fuldstændig Overensstemmelse med min Hovedbetragtning, at den Retstilstand vi nu have, er en god Retstilstand, naar man tænker paa, at den er fremgaaet af en enealdig Myndighed, men at jeg nødvendigvis maa kræve noget Andet, saasnart den skal afpasses efter den fri Forsatning — jeg vil ikke sige vor fri Forsatning. Et Fremskridt, som jeg skal hilse med Glæde, og skal nævne i denne Forsamling, er, at det sørgelige Minde om Abelens Bælde her i Danmark, Virkejurisdiktionerne, Virke dommerembederne, er havet, hvis disse Love her træde i Kraft — dette Minde om, at der omkring de større Herresæder tillige kunde samle sig Retskrede uden Hensyn til de Martufinder gamle Herreder, som ere de rette Retskrede her i Landet; det er et Fremskridt, som ogsaa bør fremhæves; men det kan godt gjenføres, uden at man gjør synderlig mange andre større Forandringer. Det kunde godt opnaas for billigere Kjøb. Der er en Levning, en sørgelig Levning fra Fortiden, fra den islandste Fortid, nemlig hvad jeg kunde kalde en vis Processlyst, hos adskillige danske Borgere. De, der have Naad til at føre Proces, have en Kjærlighed til at have Processer. Om det skal koste mig saa og saa Meget — siger man — skal det føres igennem alle tre Instantser. Det er en Betragtning, der er en Levning fra Fortiden, da man søgte at komme til sin Ret gennem Domstolene. Man maa søge at imødegaa den Slags utilbørlige Lyfter i Retning af, at Ingen har Ret længere end hans Nabo vil. Den Slags Processlyst maa man imødegaa, og det gjør mig ondt, at jeg maa nævne som en Frugt af den Erfaring, jeg i saa Henseende har høstet paa mine Keiser Følgende: Jeg reiste nylig og traf en Mand, som var meget upartist med Hensyn til Tilstandene i Sønderjylland. Han sagde til mig: Ja, man kan sige om det Regimente derovre, hvad man vil, men der er en By her nedenfor — og saa nævnedes han en af de fiesvigste Byer — hvor man kun har een Procurator, og han kan neppe friste Livet, men gaa

saa blot lidt ovenfor Kongeaen, saa har man Byer, hvor der er 15—16, og de have Allesammen Meget at bestille. — Der er en bydende Nødvendighed — og det er bedst at begynde med Grunden — for hurtig at komme bort fra det nuværende Retsystem, og denne Nødvendighed ligger ved Underretterne. Jeg skal sige Dem, hvorfor Nødvendigheden ligger ved Underretterne. Det er, fordi disse Domstole betledes af Mand, der ere saa overlæssede med andre Forretninger, at de i Virkeligheden ikke kunne sælbe saa dygtige Domme, som hvis de havde Domsmagten alene i hænde. Den Betragtning, som det erede Medlem for Dønsø Amts 1te Valgtreds (Koch) gjorde gjældende, skal jeg ikke paa nogen Maade støtte. Den gif ud paa, ligesom at vise Forslaget bort, fordi det vilde medføre ikke saa Udgifter; men kunne vi faae en bedre Retsordning, vide vi, at vi nødvendigvis ogsaa maa lide Noget derfor, og kunne vi spare Folket for mange andre Udgifter paa disse Omraader, saa ere disse Penge til Retsordningen godt udgivne. Jeg siger altsaa, at vi maa begynde med Underretterne, ved de nederste Domstole, men saa ogsaa give disse Domstole en saadan Frihed, at ikke Amtmanden skal afgjøre, om der skal lægges Sag an i det og det Tilfælde, men at man frit kan gaa til denne Underret og haabe at faae sin Ret, saaledes som det hedder, at man kan faae den i Byen nede i vort Søsterland, som jeg nys nævnedes. Dermede kunne de hurtig faae deres Ret og for billigt Kjøb uden Procurators Mellemkomst. Men saa maa vi selvsølgelig fyldestgjøre Grundlovens Bestemmelse, som siger, at Domsmagten skal adskilles fra Administrationen, at det ikke er tilstedeligt, at den Mand, som i mange Retninger staar i et uhyggeligt Forhold til den, der skal dømmes, eller til den Sag, hvori der skal dømmes, bliver den samme, som skal stifte Ret og Skjel imellem Parterne. Naar vi nu se paa det uhyggelige Skue, at en Retsbetjent sidder med sin Løn, som ikke er betydelig i Forhold til de umaadelige Forretninger, han har, og at ved Eiden af ham hans Fuldmægtig voger op til en rig Mand, som kan kjøbe Herregaarde, siger jeg, at det er et Misforhold, som man hurtig skal søge at forbedre.

Formanden (R a b b e): Maa jeg tillade mig at indskyde den Bemærkning, at dette vedrører nærmest Spørgsmaalet om Domsmagtens Ordning og ikke den borgerlige Retspleie.

Sable: Det maa jeg ogsaa tage i Betragtning. Naar jeg søger at faae det Punkt rigtig bragt frem, hvor Retsreformen skal begynde, er jeg nødt til at begynde fra Begyndelsen, og det er at faae gode Underretter. Kunde vi faae gode Underretter, indstaar jeg for, at saa skulde vi ogsaa faae vore Sager bedre behandlede og lettere kunne komme til vor Ret.